

krajina

Príbehy písané vojnou

Ukrajina - Príbehy písané vojnou

Copyright ©2022 Mgr. Jana Štroffek

Preklad: Nataliya Huts

Rok publikovania: 2022

Všetky práva vyhradené.

**„Príbehy sú mostom k pochopeniu,
emócie sú cestou k poznaniu.“**

Obsah

4	Úvod
5	Dve strany vojny
17	Roztrhnutá vlajka
23	Život bez slobody nie je život
38	Rodina za hranicou
49	Záver

Úvod

V čase písania týchto riadkov prebiehala a stále prebieha vojna v susednej krajine. Začalo k nám prichádzať väčšie množstvo ľudí z Ukrajiny, čo vyvolávalo rôzne nálady a naďalej je to téma, ktorá ľudí rozdeľuje. Rozdelené sú názory, rodiny, mestá, aj nadpisy v knihe. Bolo potrebné prehĺbiť vnímavosť k týmto ľudským osudom, aby sme ich lepšie spoznali. Na začiatku sme si s prekladateľkou povedali, že príbehy necháme plynúť. Nebudeme do nich zasahovať. Vnímali sme potrebu ľudí vyliť sa zo svojich príbehov. A podobne ako rieka nás niekedy prekvapí svojou silou, rovnako boli ohromujúce vyslovené zážitky ľudí, ktorí boli ochotní sa o ne podeliť. Na vodách týchto riek sme sa dostali k brehom rôznych miest. Najprv nás zľahka obmývali, postupne sme sa ponárali do hlbších vôd, kde sme ostali bez dychu a oči nás štípali. Niektoré príbehy viedli k moru, iné nás doviedli k prameňom. Veríme, že sa nám spoločne podarí postaviť medzi ich brehmi mosty k pochopeniu, aby sme sa vydali na cestu poznávania. Prajeme zmysluplné čítanie.

Jana Štroffek

D **onbas**

Yulia

Dve strany vojny

Yulia pochádza z oblasti Donbasu. Po tom ako začala byť situácia v jej meste neznesiteľná, vydali sa s dcérou a psom na cestu.

Často som snívala o tom, že budem cestovať. Neočakávala som však, že odídem bývať do inej krajiny. Chcela som cestovať, ale chcela som sa aj vrátiť.

„Chcela som cestovať, ale chcela som sa aj vrátiť.“

Prvé dni

Dvadsiatehoštvrtého februára som sa, ako vždy, ráno zobudila a išla do práce. Pracovala som v škôlke a v tento deň prišli len dve deti. Od samého skorého rána sme vedeli, že bombardujú veľké mestá. Bol to šok. Doteraz nemôžem pochopiť, že sa to naozaj dialo. Poslali sme tie dve deti späť domov, ale my ako zamestnanci sme zostali v škôlke. Pracovala som štyri hodiny denne a musela som si tieto štyri hodiny odpracovať. Na druhý deň nám povedali, že deti už nebudeme prijímať. Vtedy začal oficiálny vojenský stav v krajine. Žila som na Donbase. Je to deväťdesiat kilometrov od Donecku, od okupovaného územia. Bolo tu veľa ukrajinských vojakov. Chodili do mesta nakupovať potraviny. Cez naše mesto prechádzala vojenská technika. Mesto Dobropillja, v ktorom som bývala, sme považovali za pobožkané bohom, pretože ho rakety vždy obchádzali. Dobropillja nebolo veľké mesto, bývalo v ňom tridsať tisíc obyvateľov.

„Mesto Dobropillja, v ktorom som bývala, sme považovali za pobožkané bohom, pretože ho rakety vždy obchádzali.“

„Volnovacha bola v podstate zrovnaná so zemou. Vždy, keď som videla ľudí, ktorých privádzali, rozmýšľala som nad tým, aké to je stratiť domov.“

Keď začali bombardovať susedné mesto Volnovachu, vozili k nám odtiaľ ľudí, ktorí už nemali kde bývať. Volnovacha bola v podstate zrovnaná so zemou. Vždy, keď som videla ľudí, ktorých privádzali, rozmýšľala som nad tým, aké to je stratiť domov. Nevedela som si to predstaviť.

Príchod utečencov do Dobropillje

Nemala som veľa peňazí, vďaka ktorým by som im mohla pomôcť. Prišla som teda domov a povedala svojej dcére: „Líza, skúšaj oblečenie, skúšaj veci, ktoré by sme mohli dať ľuďom z Volnovachy.“ Nazbierali sme za dve vrecia detských vecí. S Lízou sme im ich odniesli. Bola zima a niektorí mali so sebou len oblečenie, ktoré mali na sebe. Prišli sme na internát, kde bývali deti. A keď som sa pozerala do tých detských očí, rozmýšľala som, ako by som im ešte mohla pomôcť. Rozhodla som sa k nim zájsť a len tak sa hrať. Zo svojej kancelárie som zobrala tašku plnú špeciálnych vecí, ktoré som používala pri hrách. Prišla som do izby a hovorím: „Ahojte, poďme sa hrať!“ A oni, že: „Dobre, poďme. Poďme sa zahrať.“ A ja: „Ako sa voláš?“ Bože, ten večer bol

„Bola zima a niektorí mali so sebou len oblečenie, ktoré mali na sebe.“

„Prosila som ich, aby ma pustili, ale oni ma len objímali. Len na druhý deň začali deti rozprávať o horore, ktorý prežili.“

dlhý. Bolo už neskoro a vonku zákaz vychádzania. Prosila som ich, aby ma pustili, ale oni ma len objímali. Len na druhý deň začali deti rozprávať o horore, ktorý prežili. Nepýtala som sa ich na to. Začali rozprávať samé popri tom, ako sme sa hrali a kreslili. Hovorili o tom, ako sedeli v pivnici. A v tej pivnici museli sedieť celý týždeň. Celý týždeň vo vlhkej, chladnej pivnici. Bola tam tma a najhoršie bolo, že museli byť ticho. Stále spali. „Nevedeli sme, či je deň alebo noc. Čo sa deje?“ Ďalší týždeň im došli potraviny. Mali len fľašu vody. Pamätali si, ako si tú vodu delili po jednom dúšku, aby im vystačila. To je hrozné. A potom sa stala taká vec. Vedľa domu, kde boli deti, bol obchod. No a tam padla raketa. Majiteľ obchodu dovolil deťom prísť a zobrať si, čo chcú. Deti tam išli a brali cukríky. Vtedy k nim prišiel ukrajinský vojak a povedal, že musia hneď odísť. Volnovacha je obklúčená. A ľudia vyšli z pivníc. Vzali, čo mali na sebe. Posadili sa na autobus a išli, ani nevedeli kam. A prišli do Dobropillje. Do môjho mesta.

Odchod z domu

Bol marec. Každý deň sme dúfali, že sa vojna skončí a príde víťazstvo. A všetko bude v poriadku. A potom prišlo ďalšie ráno a ďalšie ráno. Potom obklúčili Charkov, aj Kyjev.

„Yulia, lepšie nebude, naozaj nebude lepšie, pretože ďalšia fáza je Donbas. Rusko je blízko.“

Potom zmizla polovica Kyjeva. Neskôr bola Buča, ale to som už bola na Slovensku. Staršia dcéra žila v Kyjeve. Mesiac pred vojnou sa rozhodla odísť do Nemecka. Keď začali bombardovať Kyjev, bola som vďačná, že moje dieťa je už odtiaľ preč. Veľmi som verila, že sa čoskoro všetko skončí. Teraz, dnes alebo zajtra. Zajtra už bude všetko dobre. Nikam som sa nechystala. Známy mi ale povedal: „Yulia, lepšie nebude, naozaj nebude lepšie, pretože ďalšia fáza je Donbas. Rusko je blízko.“ Dva dni na to som už chystala veci. Išla som zobrať Lízine papiere do školy. Potom som išla podať výpoveď v práci, kvôli odstúpnému, aby som išla do zahraničia s nejakými peniazmi. Povedala som Líze: „Ber len to, čo potrebuješ...“ Líza vybrala zo svojej skrine všetky veci a vraví: „Potrebujem to všetko!“ Dobré, zobrali sme všetko. Mali sme obrovský kufor. Obrovský kufor plný Líziných vecí. Ako pedagóg som rozumela tomu, že keď prideme na nové miesto, budeme potrebovať, aby sme mali okolo seba naše veci. A to je dôležité, hlavne pre dieťa. A to máme ešte psa. Pes? Pes pôjde s nami. S ním mi nebolo tak ťažko. A potom sme zobrali všetko, kufor, psa a prišli sme do mesta Kramatorsk. Neviete si predstaviť, koľko tam bolo ľudí. Celá vlaková stanica zaplnená ľuďmi s malými deťmi. A to bol pre mňa druhý horor. Druhý moment, keď som si

„Vždy som žartovala, že môj pes je ako moje najmenšie dieťa. Nevieť, asi to bola taká moja obranná reakcia, aby som prežila ten stres.“

uvedomila, že je to realita a že sa to naozaj deje. Hneď ako sme prišli na stanicu, spustila sa siréna. Z Dobropillje, z môjho mesta, sme odišli aj preto, pretože u nás už hučali sirény každý deň. Žili sme tak, že sme nevedeli, kedy a kam raketa dopadne. Či do tvojho domu? Bolo to také napätie, keď nevieš, čo bude ďalej. Takže v tom Kramatorsku sme nastúpili na vlak. Najprv púšťali ženy s malými deťmi. Aj ja mám malé dieťa. A psa. Vždy som žartovala, že môj pes je ako moje najmenšie dieťa. Nevieť, asi to bola taká moja obranná reakcia, aby som prežila ten stres. Snažila som sa byť pozitívna a všetci okolo mňa tiež žartovali a usmievali sa. Keby som nežartovala, tak by som plakala. Nastúpili sme na vlak a naozaj sme mali šťastie. Prišli sme do nejakého kupé a nebolo v ňom veľa ľudí. V iných ich bolo aj po dvadsať. Veľa ľudí sedelo na podlahe. A v našom kupé ich bolo len osem. Dokonca sa nám podarilo vyspať sa na posteli. Boli sme dve na jednej. Šli sme bez prestávok. A môj pes. Vždy mal plienku. Prosila som ho: „Zajačik môj, pod' sem na chodbu, na chodbu medzi vagóny...“ Ale on voňal vzduch z vonku a predsa len chcel ísť von. A tak sme išli tridsať hodín. Z Kramatorsku do Sambiru. V Sambire boli dobrovoľníci, ktorí nás nakrmili, dali nám napiť, dali nám tašky plné nejakého jedla.

Aj psíkovi dali jedlo a pitie. Mali sme ísť do L'vova, ale odporučili nám ísť do Užhorodu. Áno, poradili nám tiež, aby sme išli do nejakého iného mesta. Tam, aby sme boli nejaký čas a až potom išli do Užhorodu. Slúbili nám, že tam budú lepšie podmienky a bude tam teplejšie. Išli sme teda do toho iného mesta, kde nám to odporučili, ale tam to bolo oveľa horšie. Bola tam strašná zima, bezdomovci, všetci sme boli v jednej budove. Snívali sme o tom, aby sme si trochu pospali, ale nie, nepodarilo sa nám to. My sme sa pozerali na nich, oni na nás. K tomu môj pes, ktorý nemá rád ľudí. Keď sme sa nakoniec dostali do Užhorodu, mali sme pocit, akoby nás niekto vyžmýkal. Vyžmýkali nás. To už bol tretí deň cesty. Jediné, čo sme chceli, bolo vyspať sa na posteli. A tu sme počuli, hlásili, že autobusy k hraniciam odchádzajú o desať minút. Pozreli sme sa s dcérou na seba a rozhodli sme sa, že treba ísť na Slovensko a vyspíme sa až tam. A tak sme nastúpili do autobusu, rýchlo sme prišli k hranici, prešli sme cez hranicu tiež veľmi rýchlo. Zaregistrovali nás, ponúkli nám čipovanie psa. Takže tu na Slovensku som očipovala psa a aj ho dala zaočkovať.

„...mali sme pocit, akoby nás niekto
vyžmýkal. Vyžmýkali nás.“

Nový domov?

Pred tým, ako sme prišli do nášho nového domova, sme bývali v takom veľkokapacitnom

„Keď nevidíš tie strašné momenty, mozog vidí krásu.“

centre v Gabčíkove. Bolo to ťažké. Mala som pocit, že som z Ukrajiny vôbec neodišla. Keď som ešte bývala v Gabčíkove, napísala som príspevok na sociálnu sieť. Napísala som v ňom, ako sa volám, čo všetko robím, s kým som prišla. Prosila som o ubytovanie, prácu. Dokonca som tam dala svoje fotografie. Napísala som, že mám rada umenie, jogu. Majiteľka bytu, kde teraz bývame si všimla obrázok, na ktorom bolo nakreslené niečo na tému jogy a reagovala na moju žiadosť. Napísala mi a hneď aj poslala súkromnú správu, že ak chcem, môžem prísť ku nej. Poslala mi aj fotky ubytovania. Myslela som si, že je to žart. To nie je možné. Ešte som sa jej opýtala, koľko to bude stáť. Odpísala mi, že nič. Nič to nebude stáť. „Tri mesiace tu budeš žiť zadarmo, bez toho, aby si niečo platila.“ Nemohla som tomu uveriť. Dva dni som si s ňou písala, našla aj auto. Upozorňovala som ju tiež, že mám psa, pretože viem, že mať psa v byte je trochu náročné. Pre mňa to bolo niečo neskutočné. Myslím si, že Ukrajinci sú iní. Menej dôverčiví. Moje sny sa vtedy splnili. Keď nevidíš tie strašné momenty, mozog vidí krásu. A je to príjemné. Ale vždy predtým ako idem spať, moje myšlienky sa vracajú domov.

„Ale vždy predtým ako idem spať, moje myšlienky sa vracajú domov.“

„Dnes viem, že na moje mesto dopadli tri rakety. Sú tam rozbité domy. Niektorí ľudia už nemajú kde bývať. Viem, že to nie je koniec.“

Hľadanie zmyslu

Dnes viem, že na moje mesto dopadli tri rakety. Sú tam rozbité domy. Niektorí ľudia už nemajú kde bývať. Viem, že to nie je koniec. Ľudia sa pýtajú: „A prečo im to územie jednoducho nedajú? Vojna potom skončí.“ To je v podstate to isté, ako keď ja žijem v byte a príde nejaký môj sused a povie mi: „Vieš čo, tá tvoja kuchyňa sa mi páči a myslím si, že ty tú kuchyňu nepotrebuješ. Rozhodol som sa, že ti ju zoberiem. Tebe tu zostal ešte záchod a spálňa, tak tam môžeš žiť. Kuchyňu nepotrebuješ. Pretože ja to tak chcem.“ Takto to nejde. Som si úplne istá, že by mala Ukrajina zostať celá. Počúvala som veľa príbehov od ľudí, ktorí bývali na Donbase. O dôvodoch, prečo sa oddelil. Východ je veľmi bohatá oblasť. Je tu rozvoj, infraštruktúra, sú tu veľké fabriky, uhlie a bridlicový plyn. Aj v Slovjansku, kde sa teraz bojuje, je obrovské podzemné jazero pitnej vody. Vďaka úrodnej pôde tu všetko vyrastie. To znamená a hovorím, že mám z toho zimomriavky, že je to natoľko cenná oblasť, zázračná zem, že ti tam môže byť sveta žiť. A ľudia, dokonca aj v mojom meste, uverili tomu, že môžu byť samostatní. Pred referendom na Donbase bolo také obdobie, keď chodili nejakí ľudia

a vykrikovali: „Dobropillje, vstávaj!“ Bolo to také vymývanie mozgov. A potom prišlo sklamanie. Dokonca poznám jedného muža, ktorý z toho sklamania ošedivel. Uvedomil si, že to bolo klamstvo, že ich Rusko oklamalo. Po referende prišli ruské ruble, deti sa v školách začali učiť po rusky, zaviedli ruské učebnice, ruské knižky, začali deťom rozprávať úplne inú históriu. Ľudia boli v šoku. A už nebola cesta späť. Uvedomovali si, že využili ich naivitu. To je niečo podobné ako teraz v Mariupole. Dnes je to už sto dní vojny. Je to obrovské sklamanie z tej pseudo donetskej republiky, luhanskej republiky. Sklamanie ľudí, ktorí tam ostali žiť. Nie sú tam lekári, odborníci. Ľudia kričia, že chcú späť na Ukrajinu. Pretože tu boli lekári, infraštruktúra, A ešte k tomu nie sú lieky. A sú ľudia, ktorí sú na ne odkázaní. Veľa ľudí nezomrelo kvôli vojne, ale preto, že je niečoho nedostatok. Aj potraviny sú iné, aj lieky sú iné. A samozrejme v televízii neukazujú skutočnosti. Nie som nacionalista, ale mám rada Ukrajinu, mám rada tento jazyk. Nikto ma nikdy nenútil, aby som rozprávala po ukrajinsky. Nikdy to tak nebolo. Som pedagóg a vždy som učila po ukrajinsky. To znamená, že vždy keď som prišla do škôlky, rozprávala som sa s deťmi po ukrajinsky. Mám dobrý ukrajinský jazyk. Ale rozmýšľam inak. Doma rozprávam takým suržykom.

„Mám dobrý ukrajinský jazyk. Ale
rozmýšľam inak. Doma rozprávam takým
suržykom.“

„Večer, keď vypnem svetlo, plačem...som teraz ako list. Snažím sa nestratiť...“

Dve strany vojny

Večer, keď vypnem svetlo, plačem. Dojíma ma, neviem pochopiť a pýtam sa sama seba, ako je možné, že ma niekto cudzí prinútil odísť z môjho domu. Opustiť ho, nechať tam môj vankúš, rozlúčiť sa s mojou perinou. A tak som teraz ako list. Snažím sa nestratiť a hľadám možnosti. Hovorím si, že ak ma niečo priviedlo sem, určite som tu pre niekoho potrebná. Nie je mi ťažko, snažím sa to prijať. To znamená, že ak sa niečo stalo, je to pre mňa potrebné, aby sa to stalo. Vždy si hovorím, čo si môžem z tejto situácie vziať, čo môžem použiť z tejto chvíle. A tak som rozmýšľala, že teraz, keď som prišla do iného štátu, zmenila bývanie, zmenili sa podmienky, môžem sa zmeniť aj ja sama. Je jedna strana a je druhá strana. Ako minca, tiež je jedna strana mince a druhá strana mince. Z jednej strany je to vojna, kde je veľa slz, hnevu, urážok a z druhej sú tie možnosti. A je dôležité skúmať tieto možnosti. Je to možnosť pochopiť, čo znamenáš.

„Z jednej strany je to vojna, kde je veľa slz, hnevu, urážok a z druhej sú tie možnosti. A je dôležité skúmať tieto možnosti. Je to možnosť pochopiť, čo znamenáš.“

„Živá, to znamená, že mám nejaké emócie. Hnev, radosť, šťastie, smútok. Všetko to môžem cítiť.“

Mám rada niekoľko piesní. Veľmi sa mi páči pieseň Nasti Kamenski - Ja, Ukrajina. Môžem ju počúvať donekonečna. Stále. Sú tam slová, ktoré mi pomáhajú držať sa. Šťastie mi prinášajú objatia s dcérou. Veľmi rada sa objímam, som emocionálny typ. Šťastie mi prináša to, čo mi prináša emócie. Hráť takú hru. Skoro ráno zazvoní budíček. Otváram oči a prvé, čo vidím, to je moje teraz a tu. A potrebujem ho odfoťiť. Otvorila som oči, uvidela som dvere, tak som ich odfotovala. Potom som pozerala na túto fotku a cítila som sa živá. Živá, to znamená, že mám nejaké emócie. Hnev, radosť, šťastie, smútok. Všetko to môžem cítiť. Pozerám na ten predmet a rozmýšľam, aké emócie vo mne prebúdza. Niekedy je to vtipné, pretože sa stáva, že otváram oči a vidím pred sebou nos môjho psa alebo jeho ucho. A ešte mám taký zvyk. O siedmej večer mi zvoní budíček. Sledujem, na čo práve vtedy upieram svoj pohľad, kde sa zastaví môj zrak. Tam, kde sa zastaví, tam to odfoťím. Ten moment. Často sa stáva, že v noci, keď zhasnem svetlo a je tma, prepadne ma ľútosť. Býva mi do plaču. Vtedy potrebujem myslieť len na to, čo je tu a teraz. A to mi pomáha. Pochopila som, že materiálna stránka nie je to podstatné. Dôležité je mať pri sebe Lízku, psa a kufor. A doma, to je tam, kde si ty. Dobré je tam, kde si. Dobré je tam, kde som. Tu a teraz.

Nataliya

Roztrhnutá vlajka

Nataliya bývala s rodinou v Charkove. Po raketovom útoku sa rozhodli opustiť mesto a odísť s dcérou do neznáma.

Mali sme veľmi krásne mesto. Vždy, keď som išla z práce domov, rozmýšľala som, že je neuveriteľné, aké máme krásne mesto, park, uličky. Už vtedy sa hovorilo o možnosti napadnutia, že môže byť vojna. Nevedela som si predstaviť, ako je možné stratiť také krásne mesto, ako môže byť zničené. Neuveriteľné, bolí to.

„A búrka a vietor strhli vlajku a roztrhli ju na dve časti.“

Splnené sny a povery

Moja kolegyňa má syna. Má už 25 rokov, ale keď sa narodil a bola v pôrodnici, v jednej miestnosti boli ženy, ktorým sa narodilo deväť chlapcov a len jedno dievča. Prišla staršia žena, ktorá prijímala mamičky a povedala: „...tol'ko je tých chlapcov, ako pred vojnou.“ Pred vojnou bola v meste strašná búrka. V našom meste je stožiar, na ktorom visela naša vlajka. A búrka a vietor strhli vlajku a roztrhli ju na dve časti. Snažím sa neveriť poverám, ale stalo sa to v nedeľu, pár dní pred začiatkom vojny. Niekedy sa mi sníva, že sa niečo rúti, rúca. Od detstva sa mi často stávalo, že čo sa mi snívalo, to sa aj naozaj stalo. A pred vojnou sa mi tiež sníval taký sen, že sme išli v nejakom vojenskom nákladnom aute aj spolu s mojím mužom. Vitalij, tak sa volá muž. A išli sme cez most, cez ktorý sme sa prepadli a auto aj spolu s nami spadlo do vody. Moja stará mama hovorila, že keď sa sníva voda, tak to je do biedy. A tá voda bola taká špinavá, mútna. Úplne som cítila tú

„Moja stará mama hovorila, že keď sa sníva voda, tak to je do biedy. A tá voda bola taká špinavá, mútna. Úplne som cítila tú námahu, ako sme bojovali, aby sme sa dostali z toho auta.“

námahu, ako sme bojovali, aby sme sa dostali z toho auta. Dlho sme bojovali, a čo je dôležité, nakoniec sme sa z neho dostali. Aj mužovi vždy hovorím, neboj sa, zvládneme to. Stane sa, že občas klesne na duchu, tak sa ho snažím takto podržať. Pýtal sa ma, či sa tiež dostal z toho auta. A ja že hej, hej, neboj sa, aj ty sa z toho dostaneš... Takže verím v sny. Je to taký mix náboženstva, mystiky a viery. Možno aj to mi pomáha v mojom živote. Aj tá cesta, tie dva dni, čo sme cestovali bola neuveriteľná. Vždy nám niečo vyšlo, všetko nám prišlo, aby sme sa dostali sem, aby sme zažívali to, o čom som vždy snívala. Vždy, keď som sa ráno zobudila, tak som si hovorila, akoby som sa chcela ráno prebudiť. Želala som si, aby mi slnko svietilo do očí. Teraz žijem v byte, kde keď sa ráno zobudím, svieti mi slnko do očí. Tiež som snívala o tom, že budem cestovať. Taktiež som chcela schudnúť a vďaka tejto práci som aj zhodila sedem kilogramov.

Chaos a panika

24. február, štvrtok. Vojna nás zastihla v meste. Zobudila som sa o piatej ráno. Vždy si nastavujem

„Zobudila som sa na to, že som počula výbuchy.“

budík. Nastavím ho na piatu a potom ho odkladám o päť minút a potom o ďalších päť minút. Aj teraz som to tak urobila a zadriemala som. Zobudila som sa na to, že som počula výbuchy. Bolo to strašné, zľakla som sa, zobudila som muža a povedala som mu: „Zobud' sa, vojna sa začala.“ A on že, „Kľud, kľud, nič sa nedeje. Pod'me sa pozrieť spolu, čo sa deje vonku.“ Išli sme na ulicu a bol tam veľký hluk. Ľudia utekali, autá hučali, bolo to neuveriteľné a zvláštne, pretože o piatej ráno je vždy ticho. Charkov je síce obrovské mesto, ale o piatej ráno bolo vždy ticho. Ale teraz bolo všade veľa ľudí, niekto utekal s taškami, iný s kuframi, na pumpách boli veľké rady. Nad hlavami nám preletelo lietadlo a vtedy sme pochopili, že začala vojna. Zobudili sme dcéru. Začala si baliť veci. Ruksak už mala pripravený. Zbalili sme všetko potrebné a išli sme do pivnice. Mala som ísť do práce, dcéra mala ísť do divadla s kamarátmi, na tanečnú. Nikto nevedel, čo má robiť. Chaos a panika. Po nejakom čase však zmätok utíchol. Volala mi známa, že všetko funguje, autobusy a električky chodili a dokonca aj obchod, kde som pracovala bol

„Ľudia utekali, autá hučali, bolo to neuveriteľné a zvláštne, pretože o 5 ráno je vždy ticho. Charkov je síce obrovské mesto, ale o 5 ráno bolo vždy ticho.“

„Nad hlavami nám preletelo lietadlo a vtedy sme pochopili, že začala vojna.“

tiež otvorený. Tak mi povedali, že môžem ísť do práce. Bolo počuť nejaké výbuchy, strel'bu, ale bolo to ďaleko. Neboli žiadne informácie. Na internete nič, nikto nič nehlásil. Boli sme napätí. V ten večer už nechodila mestská doprava, zatvorili metro, domov ma odviezol riaditeľ. Ďalšie tri dni ľudia behali kade tade a vykupovali obchody. Tovar rýchlo mizol. Ľudia ho rozoberali v obchodoch úplne doprázdna. Prvú noc sme spali v garáži. Náš sused mal garáž, no bola to skôr pivnica na víno. Tam sme spali prvú noc. Počuli sme strel'bu a výbuchy, ale nevedeli sme, či je to blízko alebo ďaleko. Báli sme sa byť doma. Na druhú noc sme išli spať do pivnice, ale v našom dome. Náš dom je panelový. Pivnice pod domom nie sú ako kryt, ale všetky rodiny, čo tam bývali, sa tam ukrývali. S vedomím, že je to len dočasné. Čakali sme, že do týždňa to určite skončí. Tak ako nám to hovorili. Najstrašnejšia bola tretia noc, pretože nás začali ostreľovať. A ostreľovali nás päť až šesť hodín nepretržite. Dom sa hýbal, nikto nespál. V pivnici bol aj jeden náš sused. Celý život pil a nemal dobrú povesť. Ale v tejto situácii sa veľmi ukázal. Varil, dal dokopy lekárničku, lieky. Štvrtý deň bol môj posledný deň v práci. V ten deň vošli do Charkova ruskí vojaci a títo už

„Tovar rýchlo mizol. Ľudia ho rozoberali v obchodoch úplne doprázdna.“

„A ostreľovali nás päť až šesť hodín nepretržite. Dom sa hýbal, nikto nespál.“

pobehovali medzi domami. Bolo počuť strel'bu. Na piaty deň to už nebolo možné, pretože neustále ostreľovali mesto. Nejaké obchody boli otvorené. V podstate sme žili v pivinici. Občas sme vybehli von. Muž skočil do nejakého obchodu niečo kúpiť. Domov sme išli len kvôli tomu, aby sme išli na záchod alebo rýchlo niečo uvariť. Na šiesty deň to začalo byť ešte horšie ako predtým. Začali lietať lietadlá, ktoré zhadzovali bomby. A to bolo tri dni vkuse. Najhoršie bolo, keď sme ležali s mojou dcérou a ona sa ma pýtala, keď počula to lietadlo, že či to spadne na nás. Tak jej hovorím, ja neviem, kam to spadne. Bože, my sme počuli tam buchot, tam buchot, niekde to padalo. No to bolo strašné. Doteraz si pamätám ten pocit, keď mi stláčala ruku. A vtedy sme začali rozmýšľať nad odchodom z mesta. Ráno som sa zobudila a povedala, že musíme odísť. Najťažšie bolo rozhodnúť sa, všetko nechať, nechať muža, nechať byt, nechať mamu doma a odísť tam, keď ani nevieš, kam ideš. To bolo asi najťažšie.

„Doteraz si pamätám ten pocit, keď mi stláčala ruku...Ráno som sa zobudila a povedala, že musíme odísť.“

„Normálna kapacita vagóna je 50 ľudí, ale tam bolo v jednom vagóne viac ako 200 ľudí. Boli tam ľudia s mačkami, psami, všetci kričali, rozprávali sa, bolo to ťažko znesiteľné.“

Ryjev - Lvov, medzimesto

3. marca o desiatej ráno nás odviezol na stanicu. jeden dobrovoľník. V ten deň, keď nás odvážal sa pri spiatocnej ceste dostal pod palbu a potom ležal zranený v nemocnici. Na stanici bolo veľmi veľa ľudí a dlhé rady. Jeden rad bol pre mamičky s deťmi, druhý rad bol pre mužov, tretí rad pre niekoho ďalšieho. Nám povedali, že sa musíme postaviť tam, kde sú matky s deťmi, aby sme čím skôr prešli. Stáli sme v rade. Cestovné poriadky neboli. Nevedeli sme, kedy pôjde vlak. Fungovalo to tak, že prišiel vlak. Ľudia nasadli na vlak a ten odišiel. Takže sme čakali a nevedeli sme, na čo čakáme. Zrazu pribehol jeden chlapec so zbraňou a povedal nám, že prišiel vlak. Tam a tam môžete nastupovať. Všetci ľudia, čo tam boli, tam začali utekať. Tiež sme sa snažili k nemu dostať čím skôr, aby sa aj nám ušlo miesto. Keď sme prišli k vlaku, sprievodca nám povedal, že už nie sú voľné miesta. Ale ja som ho poprosila, že nám nevadí, ak budeme stáť a zobral nás. Išli sme vlakom celý deň a bolo tam veľa ľudí a teplo. Pre porovnanie. Normálna kapacita vagóna je 50 ľudí, ale tam bolo v jednom vagóne viac ako 200 ľudí.

Boli tam ľudia s mačkami, psami, všetci kričali, rozprávali sa, bolo to ťažko znesiteľné. Sprievodca otváral okienka, ktoré otvárajú v lete, teraz bol marec. Voda nebola, vodu naberali na stanici, tam kde zastali. Sprievodca ju naberal nejakou obyčajnou plastovou fľaškou a potom každému človeku odlieval do pollitrových fľaštičiek. Mali sme ísť do L'vova, ale hlásili, že do L'vova sa nepôjde, pretože L'vov je už preplnený ľuďmi. A tak sme išli do Ternopiľa. Vystúpili sme v Ternopli a všetci sa hrnuli na stanicu dovnútra. Nikto nechcel byť vonku, pretože bola zima a mokro. Dcéra mi povedala, aby sme zostali a netiesnili sa tam. Chceli sme počkať vonku, kým všetci vojdú dnu a potom by sme šli dnu aj my. No a počas toho, ako všetci vchádzali do stanice, ohlásili ďalší vlak, Kyjev - L'vov, medzimesto. Vlak prišiel a všetci ľudia zas začali utekať von na tento vlak. Hotové dobýjanie sa. Vlak už prišiel naplnený z Kyjeva. Neboli tam žiadne kupéčka, len rady sedadiel, bolo to tam natlačené neuveriteľným množstvom ľudí. Tým, že sme boli v prvých radoch, sa nám tam podarilo natlačiť. Našťastie sme nemali so sebou veľa batožiny. Upozorňovali nás na to tí, čo odišli skôr, že je to zbytočné. A bude sa nám ťažko premiestňovať s toľkými vecami.

„Prestávala som veriť, že z tohto mesta niekedy niekam odídeme.“

Takže sme sa našťastie dostali do tohto vlaku. Keď sme prišli do L'vova, tak to tiež bolo strašné. Bolo tam veľa ľudí a asi nikdy v živote som nevidela tak veľa ľudí na jednom mieste. Neuveriteľné rady na autobusovej stanici, na vlakovej stanici, všade, všade boli ľudia. Všade čakali na vlak, na autobus. Rady na Przemysl do Poľska. Tak tam bol rad dlhý asi kilometer. Prestávala som veriť, že z tohto mesta niekedy niekam odídeme. Išla som na stanicu a bol tam jeden dobrovoľník, ktorého som sa opýtala, čo nám môže poradiť alebo odporučiť. A on sa spýtal, prečo nejdemo do Užhorodu, že rad na Užhorod je prázdny. A akurát odchádza aj vlak do Užhorodu. Môžeme nastúpiť a ísť tam. Na stanici bolo milión ľudí a on mi ukázal, kde presne máme ísť, pretože tam nebolo nič označené. Vďaka nemu sme sa dostali do Užhorodu. A naozaj, keď sme prišli na stanicu v Užhorode, bolo tam oveľa menej ľudí. A odtiaľ išiel autobus na hranicu Vyšné Nemecké. Vo Vyšnom Nemeckom už čakal autobus do Košíc. A potom sme išli vlakom do Bratislavy. Sedeli sme s dcérou na stanici a dcéra

„...dcéra sa ma stále pýtala, čo s nami bude, kde budeme bývať a čo ďalej. Nevedela som, čo jej mám odpovedať, sedeli sme a čakali.“

sa ma stále pýtala, čo s nami bude, kde budeme bývať a čo ďalej. Nevedela som, čo jej mám odpovedať. Sedeli sme a čakali. A zazvonil mi telefón. Potom nás vyzdvihli na stanici. Ocitli sme sa v malom mestečku. Tam sme sa ráno zobudili a bolo ticho. Ako keby sa vám predtým sníval nejaký zlý sen a teraz ste sa prebudili. Čo najviac ľutujem je, že som so sebou nezobrala naše fotografie. Fotografie dcéry. Najviac mi je ľúto za tými fotografiami, ktoré zostali v počítači. Fotografie toho šťastného života. Život pred a po.

„Čo najviac ľutujem je, že som so sebou nezobrala naše fotografie.“

„Bývame na dve strany, v dvoch krajinách, v dvoch štátoch. Samozrejme rozprávam po rusky, nikdy som s tým nemala problém, ale určité veci sa v mojom vnútri zmenili.“

Špina, blato a krv

Moja dcéra mala spolužiačku. Bývali na predmestí Charkova, ktoré tiež bolo okupované. Odišli aj s mamou. Tej pred očami rozstrieľali muža a aj jeho kamaráta, ktorý chcel to telo zobrať. Bývame na dve strany, v dvoch krajinách, v dvoch štátoch. Samozrejme rozprávam po rusky, nikdy som s tým nemala problém, ale určité veci sa v mojom vnútri zmenili. Napríklad môj vzťah k deviatemu máju. Kedysi to bol pre mňa veľký sviatok. Bol to deň víťazstva nejakých dedkov, babiek, ktorým sme gratulovali, tešili sme sa. Teraz, po tejto vojne sa môj vzťah k tomuto sviatku zmenil. Je to pre mňa skôr taká zmes špiny, blata a krvi. Nie som nacionalista. Naše mesto bolo multikultúrne, medzinárodné, žilo tam veľa národností. Boli tam vysoké školy, prichádzali sem rôzni študenti z mnohých krajín. Rešpektujem všetky národnosti. Takisto aj náboženstvá. Nikdy som nevyčítala nikomu nič, ani jazyk. Rešpektovala som všetkých, s rôznymi jazykmi. To bol môj život, všetko som rešpektovala. Len teraz cítim vo svojom vnútri nejakú prázdnotu, že sa to nejak musí zmeniť, že ja sa mením a rovnako sa menia aj tie hodnoty a neviem ako to vyjadriť.

Stratený, nájdený

Mám krížik. Dávnejšie som jeden stratila. Keď som stratila, tak som stratila. Niektorí hovoria, že je to zlé znamenie. Iní zas, že naopak, že je to dobré znamenie. Tvoj anjel strážny sa už o teba nebojí a takto ťa opúšťa. Už sa môžeš o seba postarať sám. Mala som jednu zákazničku, ktorá navštívila nejaké posvätné miesto. A keď sa vrátila, doniesla mi taký malý pokrčený balíček. Nemohla som ho v tú chvíľu rozbaľiť, tak som ho odložila. A keď som ho neskôr rozbalila, uvidela som, že tam bol krížik. Obyčajne od ľudí dary neberiem, ale viem, že táto žena je veľmi dobrý človek, od ktorého môžem prijať presne takýto darček. U nás na Ukrajine sa nesmie ukazovať kríž, musí byť skrytý. Doteraz som ho nedala dole, päť rokov som ho nezložila, stále ho nosím, schovaný pod tričkom. Ako vravievala naša stará mama, bude tak, ako bude. Všetko zlé, čo sa mi v živote stalo, sa po čase premenilo na niečo lepšie, na dobré veci...

Krym Dnipro

Viktor

Život bez slobody nie je život

Viktor musel kvôli vojne dvakrát opustiť svoj domov a aj napriek zdravotnému znevýhodneniu sa vydal na cestu bez cieľa.

Narodil som sa v dnepropetrovskej oblasti, ale pred vojnou v roku 2014, pred anexiou Krymu som býval sedem rokov práve tu, na Kryme.

Spomienky na more

Naozaj som si užíval život a ani som netušil, že všetko môže byť inak. Predstavte si, býval som päť minút od mora, mesto Feodosija. Bol to nádherný život. Dlhé uličky, po ktorých chodíte, pozeráte sa na krásne ženy, pijete dobré víno, vyberáte si pláž, akú len chcete. Dnes možno chcete maličké kamienky, zajtra chcete piesok, nech sa páči. Bol to neskutočne krásny život. Mal som rád bicyklovanie, pádlovanie, takisto potápanie, veľa som pochodil ako turista. Ale život v okupácii znamená to, že nevieš povedať svoj názor. Či si proti alebo za, nemôžeš ukázať emócie ani myšlienky, nevieš ich povedať nikomu. Teraz je na Kryme takýto život... Po tom ako anektovali Krym, som sa presťahoval do dnepropetrovskej oblasti.

Dobrovoľníctvo

V roku 2014 spadlo lietadlo, v ktorom bola posádka ukrajinských vojakov. Všetci v ňom zomreli. Na fotke vojakov som si všimol svojho spolužiaka. To bol prvý impulz, aby som sa stal dobrovoľníkom. Ako dobrovoľník som pomáhal vo vojenskej nemocnici. Okrem toho, keď sa začala

„Život v okupácii znamená to, že nevieš povedať svoj názor.“

„...vtedy sme si ešte naivne mysleli, mali nádej, že to dokážeme ešte nejak zvrátiť a dokázať, že u nás nie sú nacisti a že máme všetci rovnakú krv.“

vojna, tak naša armáda bola nahá a bosá, nemali nič. Jednoducho nemali žiadne základné veci. V tom čase sme aj my, ako teraz pomáhajú dobrovoľníci na Slovensku, pomáhali aj my našim vojakom. Ešte predtým, ako som začal pomáhať vo vojenskej nemocnici, tak sme aj s tímom ľudí natočili film. Film sme točili s nádejou, že ruská federácia pochopí, že na Ukrajine nie sú žiadni banderovci, nacisti. Na tomto filme pracovali ľudia, ktorí precestovali celú západnú Ukrajinu, komunikovali s ľuďmi a vtedy sme si ešte naivne mysleli, mali sme nádej, že to dokážeme ešte nejak zvrátiť a podarí sa nám dokázať, že všetci máme rovnakú krv. Ale nepodarilo sa nám to. Ako dobrovoľník som tiež išiel na frontovú líniu. Chlapci sú tam 24/7, žijú v zmlánke a pomoc bola v tom, že sme ich aspoň na jeden deň vymenili, aby si mohli na chvíľu oddýchnuť a my sme boli na ich pozíciách. Bola tam samozrejme električka, bol tam generátor, ale cez noc ho vypínali, pretože boli ostreľovaní a strely reagovali na teplo. Tak sa v noci všetko vypínalo a boli sme pri sviečkach. Míny, tie sú všade.

„...strely reagovali na teplo. Tak sa v noci všetko vypínalo a boli sme pri sviečkach.
Míny, tie sú všade.“

Každý jeden rok vojny je desať rokov odminovavania. Takže treba sa pripraviť, že odminovavanie bude na veľmi, veľmi dlhé obdobie. Kazetová munícia nevybuchne celá, zostane zasypaná zemou a aj na miestach, kde sa môžu hrať deti. Leskne sa, je guľatá. Deti ju môžu zobrať a môže im vybuchnúť v rukách. A je toho všade veľa. Na front ma ako vojaka nezobrali, pretože som invalid. Stal sa mi úraz. Mal som rád horolezectvo a spadol som na lane zo skaly. Odporúčal som im sám seba, pretože som dobrý vojak a naspäť by som neutekal. Keď som sa prišiel zapísať, tak bol predom mnou jeden muž, ktorý bol ešte z prvej vojny očividne zranený. Trochu ho hádzalo. Bolo to na ňom vidieť. Za ním som stál ja s paličkou a keď vyšiel z dverí ten, čo zapisoval, vraví: „Počkajte, počkajte chlapci, takýchto ešte neberieme...“ Zlom prišiel v roku 2016 alebo 2017, keď som videl, že naša armáda už pomoc nepotrebuje. Rovnako aj nemocnica. Všetko bolo opravené. Boli tam privezení odborníci, doktori. Všetko fungovalo bez toho, aby sme im pomáhali. Vtedy som sa rozhodol, že s tým skončím. Už ma tam nebolo treba.

Bez slobody

Potom som prišiel z vojny a začal som žiť svoj súkromný život. Fakticky do 24. februára som žil život v mieri v meste Dnipro. A potom sa všetko zmenilo. V Dnipro som mal malý biznis, obchod,

takisto som robil v jednom podniku. Ten bol v podstate v prvý deň vojny úplne rozbitý, pretože sa nachádzal na letisku. No vlastne tento čas od 24.2. do 7.4. som žil s protivzdušnou sirénou. Vždy, keď hučala siréna, musel som ísť do protibombového krytu. V okolí môjho bytu boli strategické body, ktoré by v prípade útoku na mesto určite nezostali bez zásahu. Skôr alebo neskôr, ak by Rusi pokračovali na Dnipro, tak určite zasahujú tieto strategické objekty. Nebolo to vtedy ešte tak ako v severodonetskej oblasti, tzn. že tam ničili mesto tak, že ho zrovnali so zemou. Ale aj tak to bolo nebezpečné. A ďalšia vec bola, že v tom byte, kde som býval, bol protibombový kryt nemocnice a neskôr do tohto krytu preniesli všetkých chorých, ťažko chorých, tehotné. Do ďalšieho voľného protibombového krytu bolo ďaleko, takže preto som sa rozhodol odísť. Veľa ľudí tam zostalo. Veľa z nich pomáha, zúčastňujú sa. Niektorí nechcú opustiť svoje domy, ale ja to nepovažujem za správne. Máme príklady ako Berdiansk alebo Mariupol'. Ľudia sa držali svojho majetku, svojich domov a potom naši vojaci riskovali život a zomierali, len aby dostali tých ľudí z obklúčenia. Je to pravidlo, musíš odísť, netreba veľké tašky, kufre, len to, čo môžeš zobrať do dvoch rúk a ideš preč. Pokiaľ sa nezúčastňuješ vojny, musíš odísť. Najťažšie rozhodnutie bolo opustiť svoj rodný dom, dom kde bývaš, kde žiješ, to bolo najťažšie rozhodnutie.

„Ked' nemôžeš žiť slobodne, nie je to život.“

Ked' nemôžeš žiť slobodne, nie je to život. Ťažko je človeku, keď ničia spôsob, akým zvykol žiť a zvykol chodiť do práce.

Hukot sirén

Ked' sa ma ľudia pýtajú, čo je vojna, vždy im odporúčam stiahnuť si špeciálnu aplikáciu, ktorá ukazuje protivzdušné sirény. Dá sa to stiahnuť a normálne zapnúť a žiť s tým, ako žijú Ukrajinci. Vyjsť von, keď sa začne ten signál protivzdušnej ochrany. Samozrejme, netreba utekať do krytu, stačí len tak stáť a rozmýšľať, aké pocity to vo vás vyvoláva alebo ísť s tým do obchodu, keď začne siréna alebo keď ste na pumpe. Tankujete a z minúty na minútu vám tá siréna začne hučať. To odporúčam, aby ľudia pochopili, vyskúšali si to a vtedy možno trochu pochopia, čo je vojna.

„...tankujete a z minúty na minútu vám tá siréna začne hučať.“

Cesta bez cieľa

Cesta na Slovensko možno povedať, že bola taká obyčajná. Mal som jeden ruksak. Nevedel som,

„...už druhý krát niekam odchádzam, utekám. Myslel som na to, že okolo mňa sedia rovnakí ľudia, všetci hľadáme bývanie, všetci utekáme, sme na tom rovnako.“

kam idem, rozmýšľal som len nad tým, že už druhý krát niekam odchádzam, utekám. Myslel som na to, že okolo mňa sedia rovnakí ľudia, všetci hľadáme bývanie, všetci utekáme, sme na tom rovnako. Veril som, že sa určite niečo nájde, okrem toho, bol som cestovateľ a turista, nebál som sa nikde ostať a prenocovať pod holým nebom. Mal som so sebou maličký varič, spacák, karimatku. Takže aj keby som niekde ostal, určite by sa mi podarilo nejak prenocovať. Keď som išiel vlakom do Dnipra, vlak meškal dve hodiny a potom, keď som išiel do Ľvova, tak meškal šesť, sedem hodín. To kvôli tomu neustálemu ostreľovaniu. Ale inak to bolo ako lúsknutie prstami. Jedine v tom Ľvove som si sadol, že vypijem kávu a porozmýšľam ako ďalej, kam pokračovať, do akého štátu pôjdem a všimol som si to dievča, rovno oproti môjmu stolu. Opýtal som sa jej, či o niečom nevie. A ona dokonca mala na starosti ľudí s obmedzenými možnosťami. Takže, keď povedala, že má v aute jedno miesto voľné a okrem toho ide do Popradu, bolo rozhodnuté. V Poprade som kedysi bol a bol som tam kvôli tomu, že sme chodili do Tatier. Tatry mám v podstate celé prejdené. Takže bolo to ako také znamenie, aj to s tými obmedzenými možnosťami, aj to s tým Popradom, aj Slovensko, pretože ho vlastne poznám. V našom aute bol pár z Odesy, ktorí boli nevidiaci, potom tam bola matka s dcérou z Irpine. Dcéra bola autistka a ešte nejaká žena, ktorú si už veľmi nepamätám.

„Po úraze som už ani nesníval, že uvidím Tatry.“

A bol som tam s nimi aj ja. Ani neviem, ako sa volala tá žena, ktorá mi vtedy pomohla dostať sa na Slovensko. Keď sme sa zoznámili, ani sme sa nepýtali na mená. Všetko bolo tak narýchlo. Dúfam, že raz príde nejaký taký čas, že sa budeme môcť aj porozprávať. Bola to žena, ktorá trpí epilepsiou. V podstate má sama problémy a zároveň sa snaží pomáhať ľuďom, čo sú zdravotne obmedzení. Po úraze som už ani nesníval, že uvidím Tatry. Ani mi nenapadlo, že ich ešte vôbec niekedy v živote uvidím. Keď som bol vtedy na Slovensku, bývali sme v Tatranskej Lomnici. Z Popradu je to blízko, ale nejako nebol ani čas to riešiť. Tak som len tak trošku pozrel na tie kopce, čo boli vidieť v meste, povzdychol som si a išli sme do Žiliny. V Žiline som bol tri týždne a potom mi ponúkli, aby som prišiel sem. A v podstate mi tu začal pokračovať život. Je tu klúd, nestrieľa sa tu, nie je tu hlučno, úplná paráda. Len mi chýba more. More, malé, také celkom maličké by mi stačilo. Cestovanie a bicyklovanie, to je tiež to, čo mi veľmi chýba. Napriek tomu, že moja rodina a známi ostali na Ukrajine, necítim sa tu ponechaný napospas. Necítim sa tu sám, pretože stále sú tu ľudia, ktorí nám pomáhajú. O rok? Neviem, čo bude cez týždeň, nie ešte o rok. Čo by som chcel je, aby nebola vojna, aby som sa mohol vrátiť domov, aby som mohol začať žiť život, aký

„Chcel by som sa vrátiť domov, ale viem, že ten život, čo som žil pred vojnou už nikdy nebude existovať.“

som predtým žil. Chcel by som sa vrátiť domov, ale viem, že ten život, čo som žil pred vojnou už nikdy nebude existovať. Ľudia, Ukrajinci, sa už nevrátia do toho, čo mali, už to neexistuje. Veľa domov je rozbitých. Ľudia nemajú kde bývať, osem miliónov ľudí sú utečencami. Bude to trvať veľmi dlhý čas, kým si ľudia znovu vybudujú svoje domy, kým ľudia začnú žiť odznova. Ale určite ten starý život, čo sme mali predtým, to už nikdy nebude.

Nataliya

Rodina za hranicou

Nataliya žije na Slovensku už od roku 2014. Pomoc rodinám na úteku pred vojnou jej pomáhala zvládnuť strach o vlastnú rodinu na Ukrajine.

„Plány, sny, veci, o ktorých som rozmýšľala, že spravím, všetko akoby zmizlo, všetko sa zrútilo.“

Život sa zmenil. Hovorili sme po pandémie. Ale toto bola úplne iná situácia. Pred vojnou som veľa čítala, pozerala relácie alebo filmy a plánovala som ísť na kurz. V ten deň som prestala čítať, pozeráť, nemala som už na to čas, nebolo to prioritou. Prioritou bolo niečo iné. Plány, sny, veci, o ktorých som rozmýšľala, že spravím, všetko akoby zmizlo, všetko sa zrútilo. Zobrali mi stretnutie v lete s rodičmi. Minimálne štyrikrát do roka som chodila na Ukrajinu. Ale tvoje vnútro s tým nesúhlasí. Ráno som sa zobúdzať a musela som päť minút rozmýšľať, či je to naozaj pravda.

Žiadne príbehy

24.2. sa začala vojna na Ukrajine. Keď som sa ráno zobudila, nevedela som o ničom, pretože vždy na noc vypínam internet. Prišla som do práce a tam mi začali nabiehať správy. Neverila som, že sa to naozaj stalo. Od januára sme vedeli, že sú Rusi na hraniciach, cvičia. Takéto cvičenie nebolo prvýkrát. Od roku 2014, keď sa začala vojna na východe Ukrajiny, po anexii Krymu, tak tých cvičení bolo veľa. Lenže teraz to bolo oveľa väčšie, väčší počet ruských vojakov, ale aj

„Lenže teraz to bolo oveľa väčšie, väčší počet ruských vojakov, ale aj techniky. Takže áno, bolo to podozrivé.“

„Na druhý deň, keď sme čakali, že sa vojna skončí, začali sa raketové útoky. Skoro po celom území Ukrajiny.“

techniky. Takže áno, bolo to podozrivé. Od prvého dňa sme sledovali správy. Zdá sa mi, že každú sekundu. Boli zapnuté a sledovala som každú zmenu, kto čo povie a strašne som z toho bola nešťastná. S každým dňom som cítila, ako ma opúšťajú sily. A práce pribúdalo. Stále som sledovala situáciu na Ukrajine a nestíhala som robiť svoju prácu, zle som spala. Čakala som, že nám povedia, že je koniec. Nie je predsa možné, aby teraz niekto vošiel s tankami na Ukrajinu. Predstavovala som si, že sa celý svet na to pozrie a povie, nie počkajte, toto je zle, premyslite si to. Je nezmysel teraz začínať vojnu. Ako nám povedia, že si to rozmysleli, pomýlili sa, zle si to vypočítali a vojna sa skončí. Na druhý deň, keď sme čakali, že sa vojna skončí, začali sa raketové útoky. Skoro po celom území Ukrajiny. Nič sa nekočilo. Na tretí deň, sme napísali všetkým našim známym, kamarátom, rodine, že sme tu. Napísali sme každému, kde bývame, ako sa ku nám dostať, proste v prípade nejakej kritickej situácie. Videla som, že veľa Ukrajincov uteká smerom na západ, do Poľska, na Slovensko. Tie prvé tri štyri dni boli pre mňa ťažké. Aj do nášho

„Napísali sme každému, kde bývame, ako sa ku nám dostať, proste v prípade nejakej kritickej situácie.“

mesta začali prichádzať rodiny, Ukrajinci a samozrejme tým, že som Ukrajinka a viem prekladať, tak sa od mňa vyžadovala nejaká pomoc. Začala som uvažovať, že musím zrušiť sledovanie všetkých správ, prestať očakávať, prijať realitu takú, aká je. Začala som sa venovať veciam, čo sa odo mňa vyžadovali. Pomáhalo mi to, že som robila. Postavila som sa, odložila správy a napríklad nakrájala šalát. Zamestnala som sa prácou. Prichádzalo sem veľa rodín. Bolo potrebné zohnať ubytovanie, komunikovať, prekladať, takisto vyriešiť nejaké veci s papiermi, bolo treba vedieť, čo im treba rozprávať, kam majú tie papiere dávať, aké papiere majú dávať. Musela som veľa čítať, veľa volať, aby som vedela hneď poskytnúť prvé informácie, čo majú robiť. Od vybavenia štatútu odídencia, po deti, zápisy do školy, prehliadky. Prvé dni som išla po veľmi tenkej čiare. Aby som sa nezrútila, nastavila som sa tak, že idem pomáhať a nechcela som počuť žiadne príbehy. Úprimne, ani na to nebol čas. Fungovali sme tak, že ubytovanie, dobre, humanitárna pomoc, dobre, sklad je tam, toto tam. Hotovo. To bolo v prvom rade. Ubytovať ľudí, aby sa dobre cítili, aby mali čo jesť, aby bolo postarané o deti. Neriešila som však žiadne príbehy. A trochu som sa toho aj obávala. Rozprávať sa o tom, ako utekali. Nikdy som sa nepýtala. Začalo to vždy skôr tak spontánne. Keď mi niekto začal rozprávať ako utekali, tak hneď prišli aj slzy. Snažila som sa uzavrieť od týchto

„Snažila som sa uzavrieť od týchto citlivých tém, pretože som potrebovala rezervy na to, aby som fungovala.“

citlivých tém, pretože som potrebovala rezervy na to, aby som fungovala. Na druhej strane, rada som od nich počula, že boli v pohode, že boli spokojní s tým, že žili na Ukrajine a že nechápu, prečo by ich niekto mal ochraňovať, keď sa im žilo dobre. A áno, prišla únava. Najstrašnejšie bolo pre mňa uvedomenie, že môžem aj nevydržať. Málo spíš, aj zle spíš, ak spíš. Napozadí riešiš, či je všetko v poriadku s rodinou, tu je treba riešiť Ukrajincov, nemáš čas na jedlo. Bála som sa, že to neovládnam. Musela som si začať organizovať čas, aby som sa najedla, aby som relaxovala. Bolo pre mňa najdôležitejšie nájsť si päť až pätnásť minút a vypnúť sa úplne od všetkého. V práci takisto, päť minút ticho, žiadna práca, žiadny telefón, stačí. Najprv si musíš uvedomiť, že je niečo zle, že takto ďalej nemôžeš. Telo ti dáva signál. Takže, aha, stop. Zamyslíš sa nad tým, nemôžeš to ignorovať. A aby som vydržala to všetko, musela som prestať myslieť na budúcnosť. Raz sa však kapacita v meste musela naplniť a po čase sa všetko ustálilo. Po nejakom čase sa nám s rodinami, ktoré prišli, podarilo nacvičiť predstavenie. Chceli sme takýmto spôsobom povedať, že vidíme všetku tú pomoc a

„Najstrašnejšie bolo pre mňa uvedomenie, že môžem aj nevydržať.“

„Bolo pre mňa najdôležitejšie nájsť si 5 až 15 minút a vypnúť sa úplne od všetkého.“

vyjadriť vďaku. Príprava netrvala dlho, ale do môjho života priniesla opäť nadšenie, ambície, úžasný prístup. Tak som sa tešila z toho procesu, že som si nebola istá, či si takéto emócie môžem dovoliť. Uvedomovala som si, že sa teším, ale nevedela som, či je to správne. Bála som sa odfotiť, keď sa usmievam, pretože mi nebolo veľmi do smiechu. Ale áno, našli sme si priestor aj na tanec a zábavu.

„Uvedomovala som si, že sa teším, ale nevedela som, či je to správne. Bála som sa odfotiť, keď sa usmievam, pretože mi nebolo veľmi do smiechu.“

Dobré ráno

S rodičmi to bolo tak. Želala som si, aby prečkali toto obdobie v bezpečí, nežili v neistote, že im spadne na hlavu raketa. Majú už 65 rokov a niekto im povie, aby odišli. Dobre spravili, že išli bývať na dedinu a nebývali v Rivnom. Ale keď idú tanky, prechádzajú cez dediny a keď ich nepustia do mesta, tak sa v tých dedinách usadia a potrebujú niečo piť, jesť, vojaci chodia po domoch a vieme, akým spôsobom si tieto veci pýtajú. Všetky naše rozhovory s rodičmi boli o tom, aby sa zbalili a odišli. Hádali sme sa, ako to, že nevedia pochopiť, že v takejto situácii treba odísť. A oni samozrejme

„Dobré ráno. A ja v podstate nič viac nepotrebujem. Keď napíše dobré ráno, viem, že noc prešla v pohode, že sú všetci živí a zdraví.“

nechceli ísť. A tak som sa s nimi o tom prestala rozprávať. Kamarátka Yulia tiež zostala v Rivnom. Hovorili sme jej: „Zober rodičov, pridite ku nám, budete u nás bývať...“ Lenže Yulia má manžela, nechcela odísť. Jej rodičia tiež nechceli odísť. Samozrejme bolo pre mňa dôležité vedieť o situácii v Rivnom. S Yulkou sme sa dohodli, že každé ráno mi napíše, to čo mi píše stále. Dobré ráno. A ja v podstate nič viac nepotrebujem. Keď napíše dobré ráno, viem, že noc prešla v pohode, že sú všetci živí a zdraví. Aj počas dňa mi napísala pár viet a ja som vedela, že je všetko v poriadku. S rodičmi sme sa cez telefón o vojne veľa nerozprávali. Báli sa, že telefóny odpočúvajú. Rozprávali sme sa o bežných veciach. Čo robia v dedine, že sa začala sezóna, že bolo treba sadiť, že posadili zemiaky, že mama napiekla koláče a prišla nová mačka. Také veci. Povedala som im len, viete kde bývame, urobím všetko preto, aby vás vyzdvihli z hraníc. Bola som rada, že mali teraz auto. Ukludňovalo ma, že môžu kedykoľvek nasadnúť a ísť. Aj keď aj to bolo čím ďalej

„Otec mi hovoril, že mesto ktoré žilo, každý deň zápchy, zostalo prázdne, pretože nemali čím natankovať. A potom tie obrovské rady na pumpách.“

nebezpečnejšie, pretože v každom meste už boli tzv. blockposty. Každého tam zastavovali a kontrolovali. A potom tu bola tiež situácia, že nebol benzín a nafta. Otec mi hovoril, že mesto ktoré žilo, každý deň zápchy, zostalo prázdne, pretože nemali čím tankovať. A potom tie obrovské rady na pumpách. Keď sme raz išli odovzdávať humanitárnu pomoc, tak sme išli tankovať. Na jednej pumpe nebola nafta vôbec a na druhej, tak tam bol päťsto metrový rad. Ale potom mi Andrej natočil video z Rivneho a tam boli dvojkilometrové rady. Ale to nebolo to najhoršie. Najhoršie bolo, keď si už konečne prišiel na rad a povedali ti, že už benzín došiel. Áno, ale teraz už nie je ten problém. Môj brat robil pred vojnou domy na kľúč. Teraz však nikto nič nestaval. Spolu s ostatnými dobrovoľníkmi pomáhal nosiť vrecia s pieskom, robili zábrany. Rovnako pomáhal aj môj otec. Ženy nechceli odchádzať, chceli aby muži cítili podporu, že tam nie sú sami. Šili sieťky, oblečenie. Na začiatku vojny sa hovorilo o diverzantoch. Robili značky na domoch. Nielen značky, ale vešali aj oranžové šatky. Proste označovali strategické body na zásahy raketami. A naši chodili a dávali tie značky dole. To bola celá úloha. Potom to začali robiť takou špeciálnou farbou, ktorá sa nedala zamaľovať, pretože svietila v noci, tak to museli zakrývať alebo zasypávať zemou.

„...mladý člověk, generácia mojich rodičov, oni nevedia, čo je vojna.“

S vedomím smrti

Ľudia, čo žili na Ukrajine, neočakávali, že je to naozaj také zlé. Nikto nezažil vojnu, možno tí starší ľudia, moja stará mama, ktorá už nežije, starý otec, možno tí si to vedeli predstaviť, ale mladý človek, generácia mojich rodičov, oni nevedia, čo je vojna. Strašne mi bolo ľúto, keď som pozerala na ten Kyjev. Nikto si nepomyslel, že do Kyjeva prídu ruskí vojaci a zničia to tam. Jedinému nerozumiem, ako chcú žiť v tých mestách, ktoré predtým, ako tam vôjdu zničia. Čo sa týka tých severných častí Ukrajiny, keď začali vchádzať ruskí vojaci do Kyjeva, do Hostomela, do Buče, ostalo tam veľa ľudí a už bolo neskoro utekať. Podcenili nebezpečenstvo. Zabíjali ich na uliciach, do bytov, domov im vchádzali vojaci. Všetci vedia, čo sa dialo v Buči. Keď oslobodili Buču a aj tie ďalšie mestečka pri Kyjeve, tak to bol proste horor. A ľudia, možno aj keby im niekto dopredu povedal, že toto vás čaká, odíďte, tak veľa ľudí by aj tak neodišlo. Okupované územia na predmestí Kyjeva boli tiež rabované. Tieto predmestia boli sídlami aj bohatých Ukrajincov, mestá Buča, Hostomel, Irpiň. Ako dnes vieme, pri rabovaní brali

„...keď začali vchádzať ruskí vojaci do Kyjeva, do Hostomela, do Buči, ostalo tam veľa ľudí a už bolo neskoro utekať.“

„...pri rabovaní brali spotrebiče, práčky, mikrovlnky...obrazy, ktoré mali aj stonásobnú hodnotu tých vecí, čo brali, ostali na stenách.“

spotrebiče, práčky, mikrovlnky, ktoré cez Bielorusko posielali ďalej. Obrazy, ktoré mali aj stonásobnú hodnotu tých vecí, čo brali, ostali na stenách. Ale áno, veľmi veľa ľudí odišlo. Odchádzali, pretože život v krytoch nebol možný a prijateľný. Napríklad, keď je protivzdušná siréna, tak musíš opustiť svoj dom a ísť do krytu. Kto nemal kryt, ten musel ísť aspoň do nejakej pivnice. No a teraz si predstav, keď máš sirénu aj celý deň. Sú také, ktoré trvajú dvadsať minút, štyridsať minút, hodinu a pol. Niekedy to bývalo celý deň. Niekedy začala siréna o polnoci a mohla trvať tri hodiny. Niektoré rodiny išli bývať do tých pivníc alebo do krytov na noc. Teraz už veľa ľudí protivzdušné sirény ignoruje. Nechodia do krytov. Zostanú doma alebo na ulici. Sú určité pravidlá, zatvárajú sa obchody, úrady, ale ľudia si natoľko zvykli žiť s tým, že je vojna, že prijali aj možnosť smrti. Sú si vedomí toho, že môžu zomrieť. A tí, čo odišli, sa postupne začali vracieť. A život pokračuje.

„Niekedy začala siréna o polnoci a mohla trvať tri hodiny. Niektoré rodiny išli bývať do tých pivníc alebo do krytov na noc.“

„...nemohla som sa zavrieť, ani zakryť a povedať, že mňa sa to netýka. Tá vojna je súčasťou mňa.“

Bezmocnosť, solidarita, objavovanie

Dva týždne pred začiatkom vojny, sa mi snívalo, že som bola v dedine na Ukrajine, v dome, kde bývala moja stará mama. Chodili sme tam, keď som bola malá, trávila som tam celé leto. Keď som vyrástla, tak som chodievala navštevovať starú mamu. Teraz tam už nebýva nikto. Občas chodí mama so sestrou pozrieť dom. Snívало sa mi, že som bola v tom dome, bola tma alebo noc. Počula som ako lietajú lietadlá a hádzu bomby, ktoré vybuchovali. Bol to taký neuveriteľný strach a bol natoľko reálny, že som sa nevedela pohnúť, chcela som utekať, ale nemohla som. Zostala som v tom dome a čakala som. A potom ten zvuk. Mala som pocit, že to spadne priamo na ten dom, na mňa a nemohla som s tým nič urobiť. Keď som sa zobudila, snažila som sa na to zabudnúť. Ale nemohla som sa zavrieť, ani zakryť a povedať, že mňa sa to netýka. Tá vojna je súčasťou mňa. A napriek všetkej bezmocnosti mi toto obdobie ukázalo, aký môžeme byť ľudia a koľko dobrého sa v nich nachádza. A koľko sily pomáhať druhým a schopností som dokázala objaviť sama v sebe.

Záver

Ďakujeme, že ste venovali čas prečítaniu týchto príbehov, rovnako ako sme my venovali svoj čas ich vypočutiu a napísaniu. Nebola to ľahká cesta. Napriek tomu veríme, že pomohla lepšie pochopiť, čo prežívajú ľudia, ktorých život ovplyvnila vojna. A teraz na chvíľu zatvorte oči a skúste si predstaviť odpovede na nasledujúce otázky.

- *Ak by ste sa mali za päť minút zbaliť a opustiť domov, čo by ste si zobrali?*
- *Dokázali by ste sa na neurčito rozlúčiť s rodinou a blízkymi?*
- *Zobrali by ste so sebou aj svoje domáce zvieratá?*
- *Kam by ste išli?*
- *Čo by vám pomohlo?*
- *Kto by vám pomohol?*